

Dekanat Smorgonie Ze źródeł pisemnych Krewo znane jest od XIII w. jako stolica Nalszczan, z początku XIV w. – Krewskiego księstwa. Od 1338 r. należało do Olgierda, potem do Jagiełły. Na przełomie XIII – XIV wieków pobudowano tu zamek, którego ruiny pozostały do dziś. W 1385 r. w zamku w Krewie została zawarta słynna unia, która dała początek chrztu ostatniego narodu pogańskiego w Europie – Żmudzinów – oraz przyczyniała się do poszerzenia katolicyzmu na ziemiach WKL. Jest to jedna z pierwszych parafii założona na terytorium obecnej Białorusi po Unii w Krewie. W 1387 r. na wzgórzu koło zamku został pobudowany kościół pw. św. Jana Chrzciciela. Założycielem parafii i fundatorem kościoła został sam król Władysław Jagiełło. W 1468 r. Jerzy i Anna Getowtowiczowie wyposażyli ołtarz na cześć swoich patronów: św. Jerzego i św. Anny. Jest to pierwsze wspomnienie o kościele w Krewie.

†

Prawdopodobnie w końcu XVI w. w miejscu drewnianego kościoła został pobudowany kamienny. W 1626 r. świątynię odnawiał magnat Gasztold. W 1704 r. ze środków pana Zakrzewskiego w kościele zostały założone dwie kaplice, on też ofiarował parafii własne folwarki Zakrewszczyzna i Tańszczyzna. W 1743 r. na dzwonnicy kościoła ustanowiono nowy dzwon, wylany w warsztacie wileńskim T. Apanowicza. W 1850 r. w świątyni odbyła się rekonstrukcja. Przy kościele czynna była szkołka. Do parafii należały kaplice w Krzywsku i Milejkowie.

W 1867 r. na fali represji po powstaniu Kalinowskiego kościół zamknięto i przekazano wiernym wyznania prawosławnego, a potem przebudowano w bizantyjskim stylu pod cerkiew. Razem z kościołem zniszczono dwie kaplice. Po przebudowie była to trzynawowa bazylika, której fasada główna miała wygląd schodkowej namiotowej wieży-dzwonnicy. Nad centrum dwuspadowego dachu pojawił się ośmiościenny bęben pod walmową kopułą, prawdopodobnie „ślepy”, nad ołtarzem nadbudowano wieżę z kopułą. Starożytna świątynia zawsze była drewniana, i w 1884 r. pożar zniszczył ją. Jednak, sądząc po zdjęciu z pocz. XX w., bardziej prawdopodobna jest pierwsza wersja.

W 1906 r. parafia się odrodziła, wierni na własne koszty pobudowali nowy kościół, lecz podczas I wojny światowej kościół zniszczono. A razem z nim całkowicie została zniszczona i starożytna świątynia (wówczas cerkiew) w historycznym miejscu.

Lecz parafianie nie opuścili rąk, i w 1934 r. na tym samym wzgórzu, gdzie kiedyś postawił swój pierwszy kościół król Jagiełło, wraz ze swoim proboszczem ks. Czesławem Kordelem

rozpoczęli budowę nowej drewnianej świątyni. 7 października 1936 r. nowo pobudowaną świątynię pw. Przemienienia Pana i Matki Bożej Miłosiernej (Łaskawej) uroczyście konsekrował arcybiskup wileński Romuald Jałbrzykowski. Kościół został pobudowany według projektu architekta Stabrowskiego (wspólnie z Norbskim) w stylu „polskiego modernu”. Była to trzynawowa bazylika z transeptem, pięciościenną apsydą z zakrystiami i dwiema wysokimi czteropoziomowymi wieżami pod spiczastymi szpicami. Nad ołtarzem dwuspadowy dach gontowy wieńczyła sygnaturka. Zamiast gzymsu budynek otaczał rytmiczny szereg belek-kroksztynów. Krewska parafia zawsze wchodziła w skład dekanatu Oszmiana. Przed II wojną światową liczba parafian sięgała prawie 4400 wiernych. Jednak w 1961 r. kościół zamknięto i przerobiono na szpital. Przy tym od sakralnej architektury został tylko krzyżowy plan świątyni, a reszta została zmieniona – znikły wieże, rozebrano dach i nadbudowano drugie piętro. Z płyty ołtarzowej uczyniono wejściowe schody... W 2003 r. budynek został rozebrany.

Lecz starożytna parafia odrodziła się ponownie. W 1997 r. obok szpitala dzięki staraniom ówczesnego proboszcza ks. Henryka Boguszeńskiego według projektu smorgońskiego architekta pobudowano nowy murowany kościół pw. Przemienienia Pana. Jest to potężna dwuwieżowa świątynia w stylu neobaroku z zakrystiami w prostokątnej apsydzie. Za kościołem znajdują się drewniane budynki byłego zespołu plebanii.

Krzywsk i Milejkowo Kaplice od krewskiej parafii czynne były tu do 1866 r., kiedy to na fali represji zostały skasowane i więcej się nie odrodziły.